

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Nařízení Brusel II ter: významné změny nejen v řízeních ve věcech rodičovské odpovědnosti

Ke dni 1. srpna 2022 nabylo účinnosti nařízení Rady (EU) 2019/1111 ze dne 25. června 2019 o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí (dále „Nařízení“).[1] Toto Nařízení nahrazuje do té doby platné nařízení Brusel II bis.[2] Nová právní úprava, kterou Nařízení přináší, zohledňuje problémy stávající aplikační praxe a současnou judikaturu Soudního dvora Evropské unie (dále „SDEU“). Zároveň si klade za cíl zefektivnit přeshraniční řešení sporů ve věcech manželských a rodičovské odpovědnosti, kterých ostatně podle Zprávy Komise stále přibývá.[3]

Tento článek se bude zabývat třemi nejzásadnějšími změnami, a sice (staro)novou právní úpravou spojenou s právem dítěte vyjádřit svůj názor (čl. 21 Nařízení), zrušení povinnosti přikládat prohlášení o vykonatelnosti k rozhodnutím ve věcech rodičovské odpovědnosti (čl. 34 Nařízení) a nejvýznamnějšími změnami v případech mezinárodního únosu dětí (kapitola III Nařízení).

Právo dítěte vyjádřit svůj názor

Právo dítěte vyjádřit svůj názor je obecně upraveno v několika lidskoprávních dokumentech jako např. v čl. 12 Úmluvy o právech dítěte[4], čl. 3 Evropské úmluvy o výkonu práv dětí.[5] V rámci komunitárního práva je toto právo upraveno v čl. 24 odst. 1 Listiny základních práv Evropské unie[6] a dále **nově také v čl. 21 a čl. 26 Nařízení**. Každé dítě, kterým se podle čl. 2 odst. 2 bodu 6) Nařízení rozumí každá osoba mladší 18 let[7], má tak právo vyjadřovat své názory a musí mu být v záležitostech, které se jej dotýkají, poskytnuta skutečná a účinná příležitost tyto své názory vyjádřit, a to přímo nebo prostřednictvím zákonného či jiného zástupce.

Nařízení oproti minulé právní úpravě toto právo výslovně zakotvuje v souvislosti s **řízeními ve věcech rodičovské odpovědnosti a v řízeních o navrácení dítěte**. [8] Soud by měl vždy k vyřčeným názorům dítěte přikládat náležitý význam s ohledem na věk dítěte a jeho stupeň vyspělosti.

Je důležité zmínit, že ve vybraných případech nemají vnitrostátní orgány absolutní povinnost toto pravidlo aplikovat (rec. 39 preambule Nařízení). Jedná se například o situaci, kdy dojde k dohodě mezi stranami o tom, že právo vyjádřit se k věci není pro dítě v jeho nejlepším zájmu (např. z důvodu zažití traumatické situace). Nařízení také v rec. 39 preambule výslovně sděluje, že procesní otázky jako např. kdo dítě vyslechne a jakým způsobem bude vyslechnuto, se ponechává v diskreci jednotlivých členských států. Pokud je dítě vyslechnuto, má soud členského státu povinnost přikládat jeho názoru význam přiměřený jeho věku a rozumové vyspělosti a vždy učinit vhodná opatření, aby tento výsledek byl proveden s ohledem na nejlepší zájem dítěte a bylo dosaženo účinnosti uvedených ustanovení.

Volba soudu, přenesení příslušnosti a odstranění prohlášení vykonatelnosti ve věcech rodičovské odpovědnosti

Výchozím kritériem pro určení místní příslušnosti soudu ve věcech rodičovské odpovědnosti je podle čl. 7 Nařízení **obvyklý pobyt dítěte**. Toto kritérium sleduje nejlepší zájem dítěte a mělo by se z něho vycházet (rec. 20 preambule Nařízení). Ve vztahu k právu na styk s dítětem došlo k přesnění

zachování příslušnosti, kdy příslušnost soudu státu původního pobytu dítěte zůstává zachována **po dobu tří měsíců** od přestěhování.

Nařízení však stanoví situace, ve kterých je příslušný soud jiného členského státu, než ve kterém má dítě obvyklý pobyt - např. se jedná o soudy podle aktuálního místa pobytu dítěte, nebo se jedná o soud toho členského státu, ke kterému má dítě zvláštní vztah, ačkoliv v něm nemá svůj obvyklý pobyt.

Nařízení přináší významnou změnu v tom, že nově umožňuje založit místní příslušnost **volbou stran**. Tato volba místní příslušnosti je omezená zákonnými požadavky a soud bude vždy oprávněn posoudit, zda je tato volba v nejlepším zájmu dítěte (zejména zda má dítě vztah k danému členskému státu). Podle čl. 10 odst. 1 písm. b) Nařízení soud stranám tuto volbu umožní, pokud se strany dohodnou před zahájením řízení nebo strany příslušnost daného soudu v průběhu řízení přijmou. Tato dohoda však musí být učiněna mezi stranami písemně (mj. také nově povolena možnost učinit tak elektronicky) a podepsána oběma stranami, přičemž Nařízení neklade na podpisy stran další formální požadavky.

Nařízení konkretizuje podmínky **tzv. přenesení příslušnosti** k projednání jinému soudu, které bylo dříve upraveno velice nejasně a zmatečně. Pravidlo přenesení věci by se mělo aplikovat pouze ve výjimečných případech, není-li soud příslušný ve věci soudem nejvhodnějším. Nařízení nově striktně vymezuje pojem „**nejvhodnější**“, a sice tento stát je buď místem pozdějšího či dřívějšího obvyklého pobytu dítěte, nebo je státem příslušnosti dítěte, anebo je místem obvyklého pobytu nositele rodičovské odpovědnosti, nebo je místem, kde se nachází jmění dítěte a věc se týká opatření k ochraně dítěte ve vztahu ke správě, zachování a nakládání s tímto jměním.

Zpřesnění dochází i v **procesních aspektech přenesení příslušnosti** - zvažující soud je povinen svým rozhodnutím přerušit své řízení a stanovit lhůtu účastníkům řízení, aby informovaly soud jiného členského státu o probíhajícím řízení a aby zde podaly návrh na zahájení řízení. Druhou možností je, že zvažující stát sám podá žádost o převzetí příslušnosti k soudu jiného členského státu. Přijímající soud jiného členského státu je tak povinen přijmout svoji příslušnost nejpozději do šesti týdnů od podání návrhu stranami nebo obdržení žádosti od původního soudu. Pokud soud příslušnost přijme, informuje původní soud a tento neprodleně rozhodne o tom, že není příslušný. Jinak původní soud pokračuje v původně zahájeném řízení.

Nařízení dále přináší změnu v **prohlášení vykonatelnosti rozhodnutí ve věcech rodičovské odpovědnosti**. Původní nařízení vyžadovalo pro rozhodnutí ve věcech rodičovské odpovědnosti doložku tzv. prohlášení vykonatelnosti. Podle čl. 34 Nařízení již nebude toto prohlášení vykonatelnosti třeba, neboť rozhodnutí ve věcech rodičovské odpovědnosti budou vykonatelná automaticky. Výkon takovýchto rozhodnutí tak soud bude moci odepřít pouze za předpokladu, že bude podán návrh na zamítnutí výkonu rozhodnutí podle čl. 59 Nařízení a ve spojení s čl. 41 bude splněna některá podmínka odůvodňující zamítnutí uznání rozhodnutí. Mezi tyto podmínky náleží například rozpor s veřejným pořádkem nebo neslučitelnost s pozdějším rozhodnutím ve věci rodičovské odpovědnosti (čl. 39 Nařízení).

Zefektivnění řízení v případech mezinárodního únosu dítěte

Nařízení si klade za cíl výrazně zefektivnit dosud platnou právní úpravu řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy.[9]

Příslušnost pro tato řízení je zachována u soudu členského státu **původního obvyklého pobytu dítěte**. Ústřední orgán dožadovaného státu je povinen potvrdit přijetí žádosti o navrácení dítěte nejpozději do **pěti pracovních dnů** a k tomu je také povinen informovat ústřední orgán dožadujícího

státu (v ČR se jedná o *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí*) o následných krocích, které byly nebo teprve budou ve věci učiněny.

Článek 24 odst. 2 Nařízení nově stanoví **šestitýdenní lhůtu** pro vydání rozhodnutí prvostupňového orgánu, který věc projednával, pokud mu v tom nebudou bránit mimořádné okolnosti. Dochází tak ke zpřesnění původního ustanovení Brusel II bis, kdy nebylo jasné, jak by se měla lhůta počítat. Tato lhůta by se měla týkat jak prvostupňových řízení, tak i řízení druhoinstančních (odvolacích). Zároveň se pro zvýšení efektivity doporučuje členským státům, aby omezily počet opravných prostředků na jeden. Česká republika již v tomto ohledu postupuje podle doporučení v preambuli Nařízení. Řízení o navrácení dítěte v případě mezinárodních únosů dítěte upravuje v § 478 a násl. zákon č.

[292/2013](#) Sb. o zvláštních řízeních soudních (dále jen „z.ř.s.“). Podle tohoto zákona je v těchto řízeních místně a věcně příslušným soud Městský soud v Brně[10], přičemž proti rozhodnutí je přípustné pouze odvolání. Dovolání, obnova řízení ani žaloba pro zmatečnost nejsou přípustné.

Dále Nařízení zakotvuje **povinnost urychleně vyřídit návrh na výkon rozhodnutí nařizující navrácení dítěte** a zároveň dává straně žádající o výkon **právo žádat vysvětlení** od orgánu příslušného k výkonu rozhodnutí, pokud by došlo k prodloužení s výkonem rozhodnutí (čl. 28 Nařízení).

Další novinkou je také možnost soudu v kterékoliv fázi řízení s přihlédnutím k nejlepšímu zájmu dítěte **zajistit styk dítěte s osobou požadující navrácení dítěte**. V české právní úpravě nalezneme ekvivalent této právní úpravy v § 486 odst. 1 písm. C) z.ř.s., kdy soud činí i bez návrhu vhodná opatření k zajištění podmínek pro navrácení dítěte, zejména učiní opatření k zabránění narušení osobních vazeb mezi dítětem a navrhovatelem, přičemž může rozhodnout dokonce o prozatímním styku mezi navrhovatelem a dítětem.

Kromě shora uvedeného přináší Nařízení novinku v podobě článku 25 - nově budou moci strany při řešení společných konfliktů ve věci mezinárodního únosu dítěte využít i **alternativní metody řešení sporů**, jakým je například mediace. Soudy by měly (s pomocí ústředních orgánů) tento způsob řešení podporovat a stranám navrhnout jako nejvhodnější řešení konfliktu při zohlednění nejlepšího zájmu dítěte.

Kromě výše uvedených změn Nařízení přináší i další novinky. V oblasti věcí manželských se budou nově uznávat **veřejné listiny a dohody o rozvodu**. [11] Nařízení zpřesňuje a doplňuje **vzory osvědčení o pravomocných rozhodnutích** v manželských věcech a ve věcech rodičovské odpovědnosti. Dále Nařízení v rámci zefektivnění soudních řízení upřesňuje postup a příslušnost soudů a dochází též ke zjednodušení spolupráce mezi soudy a ústředními orgány jednotlivých členských států.

Závěr

Závěrem lze shrnout, že výše uvedené změny, které nové Nařízení přináší, přispějí k větší unifikaci řízení v manželských věcech a ve věcech rodičovské odpovědnosti. Nařízení zohledňuje více autonomii stran, když nově umožňuje volbu příslušného soudu, jakož i zlepšuje procesní postavení dítěte v řízeních, které se jej přímo týkají. V neposlední řadě by mohly nové požadavky na efektivitu řízení přinést rychlejší rozhodování zejména věcech mezinárodních únosů dětí a tím zajistit větší právní jistotu. Nyní však záleží na aplikační praxi, aby potvrdila, nakolik jsou tyto změny pozitivní a skutečně prospěšné pro jednotlivé účastníky soudního řízení.

JUDr. Kateřina Holubová,
advokátní koncipientka

Martin Kopecký,
právní asistent

HARTMANOVÁ & STEININGER

[Advokátní kancelář Hartmanová & Steininger](#)

Kaprova 15/11
110 00 Praha 1

Tel.: +420 720 023 635
e-mail: office@hast-ak.com

[1] Nové Nařízení ze své působnosti vylučuje např. určení a popření rodičovství, rozhodnutí o osvojení, příjmení a jména dítěte, nabytí svéprávnosti, vyživovací povinnosti, správy jmění nebo dědictví, opatření přijatá v důsledku protiprávních činů spáchaných dětmi, a proto nelze konstatovat, že toto nařízení pokrývá veškerou právní úpravu rodičovské odpovědnosti.

[2] NAŘÍZENÍ RADY (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000.

[3] COM (2014) 225; ZPRÁVA KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ A EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU o uplatňování nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 ze dne 15.4.2014.

[4] Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. [104/1991](#) Sb., o sjednání Úmluvy o právech dítěte.

[5] Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. [54/2001](#) Sb.m.s., o přijetí Evropské úmluvy o výkonu práv dětí.

[6] Úřední věstník Evropské unie C 83/389 Listina základních práv Evropské unie (2010/C 83/02).

[7] Nařízení tak využívá standardní definici dle unijního práva, kdy stejnou definici lze nalézt také v Úmluvě o právech dítěte.

[8] Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 34/1998 Sb., o sjednání Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí.

[9] Doplňuje tak Úmluvu o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí ze dne 25.10.1980.

[10] Podle § 479 z.ř.s., tj. soud, v jehož obvodu má sídlo Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí.

[11] Čl. 65 Nařízení.

© EPRAVO.CZ – Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [DEAL MONITOR](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [Rozhovor s JUDr. Veronikou Janoušek Rudolfovou, samostatnou advokátkou specializující se na sportovní právo](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [Fotbaloví agenti vs. FIFA ve světle stanoviska generálního advokáta Soudního dvora Evropské unie](#)
- [Lichevní smlouva ve světle usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 6. 2025, sp. zn. 28 Cdo 2378/2024](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [Reakce na článek: Komentář – smutná realita výmazů exekutorského zástavního práva z katastru nemovitostí](#)
- [Povinnost zajištění gramotnosti dle AI Aktu a její naplňování v praxi](#)